

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

Egy óra . . . 4.— pengő
Negyedévre . 10.80 pengő
Félévre . . . 21.60 pengő

Egyes szám ára

Budapesten, vidéken és a
pályaudvarokon 16 fillér
Ünnepnapokon . 24 fillér
Vasárnap 32 fillér

PESTI NAPLÓ

SZERKESZTŐSÉG

és KIADÓHIVATAL:

VII. ker., Rákóczi út 54.

Telefon: 455-50-161 57-ig

464-18, 464-19.

Jegypénztár, hirdetési-, előfizetési-, utazási- és könyvostály:

VII., Erzsébet körút 18-20.

Szerkesztőség Bécsben:

L. Kohlmarkt 7.

A magyar ügyvéd

Irta: dr. kálnoki Bedő Sándor,
az Országos Ügyvédszövetség elnöke

A magyar ügyvédség egyetemes társadalmi szervezete, az Országos Ügyvédszövetség ma tartja 25 éves fennállásának jubiláris ünnepét. Az értesülések szerint megtisztelik ezt az ünnepséget a magyar szellemi élet reprezentánsai, sőt képviseltetik magukat külföldi ügyvédi szervezetek is.

Ezek a jelenségek a magyar ügyvédség mai ünnepét országos eseménnyé avatják, amely mellett szükséges és jó is egy pillanatra megállni.

Ha ez alkalomból a magyar ügyvédség multjára vetünk egy pillantást, vitatlanul kell megállapítanunk azt a tényt, hogy a magyar ügyvédség lelkében mindig magyar volt, magyarsága, hazaszeretete és a nemzeti ideálokhoz való ragaszkodása kifogás alá sohasem esett.

A magyar földnek és a magyar levegőnek közismerten csodálatos a maga átalakító és feldolgozó ereje. Ehhez a feldolgozó erőhöz ügyvédi vonatkozásban még egy másik hatalmas tényező is járult: a magyar alkotmány és jogrend történeti fejlődésének lenyűgöző hatása.

Alkotmányunknak és jogrendünknek csodálatos szépségei és az a történeti folyamatoság, amely benne érvényesült, a jogász értelemre és a lélek alakulására ellenállhatatlanul döntő befolyást gyakorolt.

Az a varázs, amely a történeti fejlődés szemléletéből a vérszerződésen kezdve Szent István, Kálmán, Szent László királyaink törvényeiből, az Aranybullából, az Anjouk alkotásaiból, Zsigmond törvényeiből, a pozsonyi diéta hatalmas alkotásaiból, a 48-as törvényekből, a 67-es kiegyezés- és törvényalkotásból és az ezt követő hatalmas sorozataiból a magyar törvényeknek sugárzik, eltörülhetetlenül rányomták bélyegét a magyar ügyvédek lelkére, annyira, hogy azon csak egy gondolat uralkodhatott, a magyar történelmi jogfolytonosság törést nem tűrő gondolata. Meg is állapíthatjuk vitatlanul, hogy a magyar ügyvéd értelméhez idegen eszmeáramlatok sohasem fértek közel, mert az a lelki vért, amelyet jogász neveltetésével szerzett és hozott magával, hűséges katonájává avatta a történelmi fejlődésnek, de egyben megvédte minden idegen befolyástól is. Meg tudjuk érteni az idegen eszmeáramlatokat, talán tudunk gyönyörködni is bennük, ha arra érdemesek, de befogadni csak akkor tudjuk, ha azok a fejlődés egyetemes szempontjain kívül a magyar történelmi fejlődés alapjaival is egyeznek.

A multa nézve tehát szögezzük le azt az örvendetes tényt, hogy a magyar ügyvédség hű volt mindig minden időkben személyi válogatás nélkül a történelmi hagyományokhoz és a magyar nemzeti ideálokhoz.

A magyar ügyvédi tradíciók és a magyar ügyvéd neveltetése biztos vértetét számára a mai idők bizonytalanságában is.

Nem vitatható, hogy a jogrend az egész világon mindenütt eresztékeiben recseg. Az egyéni szabadság korszelleme a világháborúban és az azt követő forradalmakban erős törést szenvedett és az a korszellem, amely századokon keresztül iránytűje volt az emberi civilizáció fejlődésének, egymással ellentétes eszmeáramlatok támadásainak középpontjába került. A megnyugvást nem találó emberlélek új iránytű után kutat, az ellentétes eszmeáramlatok mégis egyesülni látszanak abban a

Valóságtól a legendáig

Irta: Kárpáti Aurél

Fennállásának negyvenedik évfordulóján a jubiláló Vígszínház Molnár Ferenc *Csoda a hegyek közt* című modern legendáját foglalta ünnepi keretbe. Az új magyar dráma európaszerte ismert és elismert mesterének ezt az egyetlen művét, amely esztendőig betűkbezártan, könyvalakban várta színpadi feltámadását. Három év után most betelt a költői legenda ideje. Eljött megszólaltatására a méltó alkalom, bizonyosságot téve arról, hogy csakugyan megvan a könyveknek az ő sorsuk. Amelyik közülük kincset rejteget: előbb-utóbb kitárul és szétsugározza fényét.

Az ünneplő színháznak és az ünnepelel íróknak ez a nevezetes találkozása nem véletlen. Ellenkezőleg, amennyire természetes és stílusos, annyira multban gyökerező. Olyan sok szállal összefonott, hogy a nap krónikása szinte a bőség zavarát érzi, mikor róla szól. Hirtelelenül azt sem tudja: merre forduljon s mikép igazodjék el, egy immár irodalomtörténeti kapcsolat sűrű hálózatában? Annál kevésbé, mert ez a jubileum — hogy mingyárt leplezéssel kezdjük — tulajdonképpen *kettős* jelentőségű. Nemesak a Vígszínházé, hanem Molnár Ferencé is, akinek pályája egy pesti szerkesztőség íróasztalánál pontosan abban az esztendőben indult el, amelyikben a Vígszínház megszületett. Így ez a negyvenedik születésnap egyben a nagy író négytizedes munkásságának is korjelző dátuma. Különben, ha éppen itt tartunk, elárulhatjuk, hogy egyszer már összeforrott Molnár Ferenc neve a Vígszínház jubiláris ünnepségével. 1910-ben a színház ötezredik előadása — az *Ördög* volt. A premier hát rég lezajlott Molnár és a Vígszínház benső barátságából. A mostani találkozás: valójában repriz. Ez azonban korántsem csökkent az esemény jelentőségét. Inkább külön nyomatékot ad neki. »Felújítást« mindig csak jó írókból lehet rendezni. Olyanokból, akik töretlenül állják az idő próbáját.

De Molnárnak és a Vígszínháznak évtizedekbe visszanyúló kapcsolatai igazában sokkal mélyebbek ennél, mert a színház és az író állandó kölcsönhatást gyakorolt egymásra. A *Doktor úrtól* a tegnap bemutatott legendáig, a legtöbb Molnár-darab itt került színre. Nélkülük a színház műsora el sem képzelhető. Ezen

a színpadon bontakozott ki és nőtt nagyra Molnár drámaírói tehetsége. Friss hangja itt kapott teli zengést a legremekőbb színészi együttes tolmácsolásában, formaalakítása franciás könnyedséget, latin tisztaságot és egyénien magyar biztonságot, egészen a sokszor emlegetett és irigyelt boszorkányos ügyességig. Itt lett Molnárból a modern színműírás páratlan virtuóza: bűvész és művész. Am egyúttal költő is. A *Liliom* pesti balladájának felejthetetlen költője, aki álmod és valóságot egybevilantó képzeletének ragyogásával, a könnyeken megtörő mosoly szivarványszíneivel szórta tele java alkotásait. A Vígszínház viszont tőle kapta első impulzusait egy hajlékonyabb és árnyaltabb, nagyvárosi színjátszóstílus kialakításához s egy világviszonylatban is helytálló, európaibb magyar szellem befogadásához. Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy ez a színpad — a fiatal Molnár Ferenc első nagy sikereinek színhelye — legfőképp az ő darabjain keresztül talált rá önmagára, kiteljesítve mindama művészi újításokat, amelyek ma már nemes *tradícióként* élnek tovább és szereznek általános becsületet nevének.

A Vígszínház és Molnár Ferenc negyven éve tele volt fontos érintkező pontokkal. Egyik a másiktól el nem választható. Ezért nyer mélyebb értelmet és szimbolikus jelentőséget annak a jubiláris ünnepnek *közössége* is, amelyben az író és színháza ezúttal megint találkoztak.

*

1896 május elsején, az ezredéves kiállítás megnyitása napján tárultak ki először a Vígszínház kapui, hogy a szép, új épület befogadja a színházayató darab, Jókai *Barangok*-jának bemutatójára siető közönséget. Ez volt az első eset, hogy a magyar fővárosban, minden állami támogatás nélkül, önmaga erejére támaszkodó részvénytársaság alapított komoly színházat. Mégpedig olyat, amelynek első színlapján a nemzet koszorús költőjének neve mintegy programot jelentett a jövőre. Az irodalom és művészet kötelező szolgálatát. S a Vígszínház, ha olykor helyet is engedett színpadán a könnyebb múzsák dévajkodásai-

támadásban, amely az egyéni szabadság ellen irányul és annak romjain akarja felépíteni az új világ rendjét.

A magyar ügyvéd, akit a történelmi fejlődés egyenes vonalán a szabadságnak és jognak emelője táplált és a magyar alkotmányosságnak és magyar jogrendnek történeti levegője nevelt, lábhoz tett fegyverrel, nyugodt lélekkel nézi a világnak ezt a vajudását, mert tisztában van azzal, hogy bármiként alakuljon a világ sora, a magyar rend jövője csak a történelmi folytonosság talaján épülhet fel. Tisztában van azzal, hogy miként a magyar kard meg tudott birkózni az idők folyamán a Kelet nyers erőszakával, a magyar szellem is meg tudja övni a történelmi fejlődés folytonosságát a Nyugatról reátörő idegen eszmeáramlatoktól.

Nekünk ügyvédeknek az volt a szerepünk a multban is, hogy törhetetlenül ragaszkodtunk neveltetésünknek fogva személyi válogatás nélkül a történelmi folytonosság rendjéhez és ez a feladatunk ma is, mert bármely

szemszögnek szemléletéhez tartozzék is a magyar ügyvéd, az idegen eszmeáramlatokra hajlamos sohasem volt és ha különböző irányman differenciálódunk is, egy gondolatban valamennyien személyi válogatás nélkül integrálódunk: a nemzeti ideálokhoz való ragaszkodásban, a dicsőséges multnak megbecsülésében és a történelmi folyamatoság mellett való kitartásban, legfőképpen pedig a jognak és szabadságnak soha törést nem szenvedhető fanatikus szeretetében.

Amikor most egy tisztes mult felett örvendő ünnepet ülünk, ezeket öntudattal állapíthatom meg és erre az öntudatra alapítottan indokoltan terjesztem azt a kérést a magyar közlethez s főként annak legelső képviselőjéhez, a magyar sajtóhoz, hogy méltányolják a magyar ügyvédség multbeli érdemeit és jelenbeli súlyos helyzetét, és a sajtó különösen foglalkozzék azzal a szeretettel az ügyvédség dolgával és sorsával, amely a fegyvertársnak kijár és amelyet méltán megérdemel.

Nemzetközi Vásárt. látogatóihoz!

Fehér M. Miksa
férfiruha áruháza

a Nemzetközi Vásár ruházati pavillonjában bemutatja a közkedvelté vált egy teljesen hozzáillő divatnyakkendővel együtt. Az urak kellemes és elegáns viselete a meleg napokon.

„Kairo”

40 P árban

Károly körút 12.

nak, — Bissontól, Flers és Caillavettől kezdve egészen Bus Fekete Lászlóig, — egyrészt ügyvezető mindenkor megmaradni az izlés határai között, másrészt munkásságának derékrészével valóban a magasabbrendű értékek őszinte megbecsülése mellett tett hitet.

Ditrói Mór, a Vígszínház kezdeményező szellemű, nagyszerű első igazgatója, azonfelül, hogy színészgárdáját a legkiválóbb fiatal tehetségekből válogatta össze, a műsor kiépítésére is komoly gondot fordított. A legjobb külföldi és magyar szerzők darabjait mutatta be, nálunk addig szokatlanul esiszolt, elegáns előadásokban, amelyek megalapozói voltak a híres »vígszínházi együttes« hagyományá érett stílusának. A divatos francia bohózatírók mellett csakhamar színe került Bataille, Pinero, Bracco, Echegaray, Hauptmann és Gorkij is, 1902-ben pedig már száz estére terjedő »magyar ciklust« rendezett a Vígszínház. Aztán rendre sorra jöttek mai drámaíróink legjobbjai. Bródy Sándor a Tanítónővel, Herczeg Ferenc az Ocskay brigadérossal, majd Lengyel Menyhért, Heltai Jenő, Szomorú Dezső és persze Molnár Ferenc, végül Szép Ernő, Móricz Zsigmond, Zilahy Lajos és Hunyady Sándor, — hogy csak a legkiemelkedőbbeket említsük négy évtized történetéből. Igaza van Schöpflin Aladárnak, mikor azt írja, hogy a magyar drámairodalom fellendülése jórészt a Vígszínházból indult el s azok a szerzők, akiknek darabjai külföldön is sikert arattak, jórészt ezen a színpadon forrtak ki. Közben nem egy magyar operettsikerrel is büszkélkedhetett a Vígszínház, például a Tatárjárásal, Kálmán Imrének, a Pesti Napló akkori zenekritikusának művével, míg a színpadán bemutatott külföldi írók serege később olyan értékekkel gazdagodott, mint Ibsen, Shaw, Jerôme, Galsworthy, Maugham, O'Niels és Sinclair Lewis. Mindez természetesen csak jelzés. Hiányos, de talán elég jellemző jelzése annak az irodalmi programnak, amelynek betöltésén a Vígszínház négy évtizedig fáradozott. Ditrói és az öreg Faludi idejében épűgy, mint ma, jelenlegi művészeti igazgatójának, az élő hagyomány presztízst továbbörz, kitűnő Jób Dánielnek vezetése alatt. Különben, hogy közbevetőleg erről se feledekezzünk meg: a a Vígszínház Silberstein-Ötvös Adolf kezdeményezésére gróf Keglevich István alapította, Faludi Gáborral, Ditrói Mórral és Szécsi Ferencel együtt. Később a három Faludifü vezette, majd a háború után Ben Blumenthal vásárolta meg, akitől végül Roboz Imre vette át.

De a Vígszínház újszerű repertoárjával együtt kialakult új játéktípus talán még jelentősebb fejezetet nyitott a magyar színház történetében, mint irodalmi hatása a dráma fejlődése terén. A Thalia által kezdeményezett realizmus eredményeit itt láttuk először zavartalanul és egységesen megvalósulni. Itt, ahol a természetes beszédnek, a közvetlenül átél, póztalan egyszerűsített és mégis gazdagon nüanszírozott, kifejező játéknak felejtethetetlen nagyságaival találkozhattunk. Varsányi Irén és Hegedűs Gyula, Gombaszögi Frida és Fenyvessy Emil, Haraszthy Hermin, Hunyady Margit, Nikó Lina, Harmath Hedvig, Pethes Imre, Tanay Frigyes, Szerémy Zoltán, Csontos Gyula, Somlay Artúr, Rajnay Gábor, Törzs Jenő, Tökés Anna, Lukács Pál,

vagy a ma is szereplő Darvas Lili, Góth Sándor és Góthné Kertész Ella valósággal fogalommal tették a Vígszínház nevével. S ez a csodálatos gárda nemcsak saját színpadán szólaltatott meg új formanyelvet, hanem a »forradalmi stílus« szétszóróztatásával egész modern színjátszásunkat átalakította. Hatása alól nem vonhatta ki magát még a korról csak megfontoltan haladó Nemzeti Színház sem.

Méltán jubilál hát most az a színház, amely ennyi igaz értékkel gyarapította a magyar kultúrát s multjának ilyen dúsan kivirágzott eredményeit kötheti ünnepi bokréta. Az elfogulatlan szemlélő a legszorosabbra vont kritikai mérték mellett sem tagadhatja meg tőle a hálás elismerés adóját. Kivált amikor azt látja, hogy a jubileumi alkalmat is egy olyan mulasztás pótlására használja fel, a legtisztább költészet megbecsülése jegyében, amely munka elvégzését bárki joggal várhatta volna az új magyar dráma remekei után lázas reménytelenséggel kutató Nemzeti Színház részéről.

*

Mert a Csoda a hegyek közt valóban a legtisztább költészet. A virtuózzal szemben a költő kiállása, a legjobbak lelkében mindig ott őrzött eszmény mellett. Színszerűség tekintetében tökéletes alkotás, tele fülledt drámaiságú helyzetekkel, izgalmas fordulatokkal és hálás szerepekkel, amelyek mind szervesen illeszkednek a tömör és világos, végső-kig leegyszerűsített szerkezetbe. Am ez a legenda mégse a mesterség fölényes biztonságától kapja igazi varázsát, hanem elsősorban a dialógusait éltető és átvilágító hit költői fluidumától. Az üldözött ártatlanság mártírsorsa fölött való mélyseges emberi meghatódástól. Ritka eset a nagy esúfolódónál, akit annyiszor vádolt cinizmussal az értetlenség, — de így még szebb.

Tehát legenda, modern mirákulum. Hallgassuk csak, a szív milyen mélyhúrhangjai rezdülnek át rajta. Valahol fenn a hegyekben — távol az emberektől és közel az Istenhez — történik a csoda. Itt a földön a legnagyobb csoda, amely egyszerűen abból áll, hogy megmutatkozik és győz az Igazság. Nem azért, mert az ember jó, de mert Isten végtelenül könyörületos. Bíró, ügyész, orvos, zsan-dár Ő nélküle hiába keresné az Igazságot, aminthogy hiába is keresi: az égi ideálnak ez a földi tükörképe Maja fátyla mögé rejtőzik, tökéletlen ember számára láthatatlanul. Az ember pedig — tudjuk — tökéletlen. Még ha legjobb szándékú, akkor is. Mert nem a szívére, hanem az eszére hallgat. Istennek kell hát elküldenie az emberek közé titokzatos követőt, hogy fölfedje és láthatóvá tegye azt a »másik igazságot«, amely mélyebb és tisztább, mint névleges árnya. Az, amelynek nevében idelemlen általában ítélkezni szoktak. És mert Isten előtt nincsenek kis dolgok, ezúttal egy szegény, nyomorult, meghajszolt kis cseléd igazságáért küldi perbe menyeyi ügyvédjét. Kis Ciliért, a Liliom vidéki vadóccá fajzott hűgáért, aki bajban fogant gyereket — a hatalmas polgármester fattyát — bizony gyakorta kívánta halálra, mióta szerelmes lett a tanítóba s a poronty útjába került ígérkező boldogságának. Isten azonban nem kérde: megéri-e ilyen apró-cseprő ügy az égi beavatkozást? Mikor a kis cselédet ártatlanul vádolják gyermeke meggyilkolásával, rábízza Névtelen Ügyvédjére (talán legendás emlékü Szent Miklós püspökre) a védelem ellátását, az igazság kiderítését. S az égi ügyvéd, a szeretet és jószág megszemélyesítője, aki belelát az elföldelt titokba, hozzákezd az igazi bűnös, a véletlenül gyilkosságba keveredett apa lelkiismeretének felbresztéséhez. De ez a lelkiismeret mélyen alszik. A polgármester saját bűnét át akarja hárítani az anyára. Nincs hát más hátra, mint a csoda. Az égi küldött a kilencedik vadroszabokor alól kiássa a megölt gyermeket, életre kelti és a bíróság szemét rányitja az Igazságra, amelynek fényénél kiderül Kis Cili ártatlansága. Azután búcsút vesz a meggyötört bírótól, a kis cselédétől, jóaka-

ratú, de gyáva, mert csak eszében bizakodó, izgága védőtársától és a szegény fattyúgyereket — akit mindenki ütött-vert itt a földön — magával viszi a kék magasságba, az örök csillagok közé, mondván: Ne keressetek mindegyre magyarázatot, mert minden magyarázatot rossz. Csupán az az egy magyarázat jó, amelyre ti nem vagytok kíváncsiak. Ne szeressétek hát úgy az eszeteket és ne tiszteljétek úgy az életet. A világ kezdete óta mindig megcsalta az élet azokat, akik építettek rá és gúnyt űzött azokból, akik bíztak benne. Gyere velem, kiscsám. Itt csak útjában voltál mindenkinek. Ott nem vernek meg téged soha. Kapsz tejet, kenyeret, ágyacskát. Gyere és ne sírj... S míg a földi bíróság elnöke térdén állva néz az eltűnök után, valahol fenn, a végtelenben, énekelnek az angyalok.

Molnár Ferenc legendája olyan, mint a tiroli népművészet valamely ősi-szép remeke. Mint egy csodálatosan egyszerű, a maga naivságában szinte megindító és mégis fenséges áhítatot gerjesztő oltárfaragvány. Szikár figurái gótikus szobrokra emlékeztetnek. Az egésznek székszavúsága pedig époly sokatmondó, mint mélyértelmű. Evangéliumi példázatok és középkori moralitások hangulatában fogant drámai költemény. Formailag teljesen hűvös, tartalmilag izzóan lírai. Első pillantásra úgy tetszik, mintha az Ördög pendája lenne. Az Ördög is olyan titokzatosváratlanul jelenik meg a színen, mint itt az Ügyvéd. Mindketten egyformán tudnak, látnak mindent, rejtély nincs előttük. S ahogy az Ördög fokról fokra készíti elő a csapdát a Bűn beteljesülésére, úgy készíti elő az Ügyvéd az Igazság kiderülését és győzelmét. Mégse több ez formai egyezésnél. Az új Molnár-darab gyökerei mélyebbre nyúlnak. Éltető nedvüket abból a talajból szívják, amelyből a Liliom sarjadt ki. A meghatódás, az érzés, az emberi ellágyulás, a megértő és megbocsátó szeretet, a legnemesebb humanitás költészettel átítatott talajából.

Régi keresztény parabolákban bűnhődik ilyen kemény-kegyetlenül a gazdag és magasztaltatik fel ilyen glóriában a szegény. Talán maga az író is gondolt erre. Egyénítés helyett nyilván ezért tipizálta alakjait, ahogy meséjét is a típushoz vitte közel. Az erkölcsi állásfoglalás így annál metszőbb élt kap a stilizált formában, amelyet nem zavar semmi naturalisztikus, való hűségére törekvő aprólékos vagy pszichológiai elemzés. Az illúzió itt egyedül a költői gondolat erejéből táplálkozik. S úgy bomlik ki, mint rügyből a mozduló, pihés, tavaszi levél.

Külön ünnep nélkül is ünnepi darab a Csoda a hegyek közt. A leggyengédebb és legillatosabb szál, harmatos virág Molnár költői koszorújában.

*

Negyven év előtt, boldog békevilág tündöklő magyar napjaiban nyílt meg a Vígszínház. A millennium kardos-kucsmás, aranyhímű esztendejében, amelyre ma már úgy emlékezünk vissza, mint egy legendás kor önámító, káprázatos ünnepére. Holott ennek a pazar káprázatnak jóléte, gazdagsága, nyugalma szinte kézzelfogható valóság volt akkor. Azóta lett csak legenda belőle: a valóság legendája. S most, negyven év multán új Legenda születésének szemtanúi vagyunk. Igaz, nem a valóságban, csak a színpadon. De ne feledjük: ez a hely szintén »világot jelent«, ha költő szólal meg rajta. Mint ezúttal is, amikor a legenda valóságával telik meg. A legszebb emberi vágyakozással a jószág egyszer eljövendő diadala után és a legfájdalmasabb költői vallomással a gonosz jelenről: Látjátok barátaim, olyan világot élünk, amelyben magának a jó Istennek kell közbelépnie és csodát tennie azért, hogy egy utolsó, nyomorult, árva kis cseléd igazsága kiderülhessen közöttünk...

Valóságtól a legendáig vezető útnak van-e ennél megrázóbb tanulsága? Olyan keserű, hogy csak egy nagy nevetettő vállalkozhatott őszinte bevallására és egy víg színház a hangos kimondására.

Wimpassing esőkabát
a vezető márka

Legújabb modellek! Igen nagy választék!
VI., ANDRÁSSY ÚT 8. SZÁM

Agyvertődülés, szívszorongás, nehéz légzés, félelemérzet, idegesség, fejfájás, lehangoltság, álmatlanság, gyengeségi állapotok, munkaképtelenség a rendkívül enyhén ható természetes »Ferenc József« keserűvíz használatával által igen sokszor gyorsan megszüntethetők. Az orvosok ajánlják.